

здійснюватиметься не шляхом проведення зборів, які засвідчили свою неефективність та інколи маніпулятивність, а шляхом проведення відкритого рейтингового інтернет-голосування у визначеному Кабінетом Міністрів порядку.

Членами конкурсної комісії, можуть бути лише особи, що мають бездоганну ділову репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет. Членами конкурсної комісії не можуть бути особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Усувається прогалина чинного Закону щодо строку повноважень конкурсної комісії або її членів. Передбачається, що строк повноважень члена конкурсної комісії становить два роки та може бути припинений достроково за ініціативою органу або особи, що визначили такого члена конкурсної комісії, або за власною ініціативою члена конкурсної комісії.

В цілому ці та інші пропозиції певною мірою можуть сприяти активізації діяльності Національного агентства запобігання і протидії корупції.

УДК 349.3(043.3)

Казанчан А., к.ю.н.,
Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПРИНЦИПІВ ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ

З моменту проголошення незалежності України тривають дискусії щодо різних аспектів права соціального забезпечення громадян, в т.ч. й щодо принципів права соціального забезпечення. Вони є важливими для обґрунтування й вибору шляхів, напрямів розвитку системи соціального забезпечення, розвитку й становлення науки права соціального забезпечення, для прийняття доцільних, ефективних, діючих законодавчих актів в цій сфері, здійснення ефективної практичної діяльності в цій сфері.

Під принципами права соціального забезпечення розуміють: керівні засади, ідеї, які зумовлені об'єктивними закономірностями існування, рівнем розвитку суспільства, і визначають зміст і спрямованість правового регулювання (Н.Б. Болотіна) [1, с. 128]; основні засади, вихідні ідеї, що відображають суттєві положення права і закріплені (легалізовані) в нормативно-правових актах або виведені зі змісту та смислу законодавства чи сформульовані юридичною практикою (Б.І. Сташків) [2, с. 119]; правові засади, які визначають сферу правового регулювання права соціального забезпечення, порядок та умови встановлення прав та обов'язків суб'єктів, юридичний механізм забезпечення їх прав та

законних інтересів (Т.З. Гарасимів) [3, с. 70].

При цьому, одна група науковців відстоює думку про те, що принципи права соціального забезпечення є похідними від правових ідей, поглядів, концепцій, які через їх проголошення, осмислення, сприйняття більшістю населення, були згодом закріплені в нормах права, а потім реалізовані юридичною практикою. В такому випадку принципи права соціального забезпечення можуть існувати поза межами правового регулювання, у вигляді ідеологічних ідей, настанов, концепцій (Б.І. Сташків, С.І. Кобзева, А.М. Колодій) [2, с. 118; 4, с. 42; 5, с. 23].

Інша група науковців, наголошує на тому, що принципи права соціального забезпечення повинні обов'язково бути в тій чи іншій мірі закріплені (відображені) у нормах права (І.М. Сирота, В.Я. Бурак, С.М. Синчук, М.Д. Бойко) [6, с. 64; 7, с. 15; 8, с. 54].

На наш погляд, принципи права соціального забезпечення можуть мати різну правову природу. Одні з них є принципами права, які формувались протягом тривалої історії розвитку суспільства, ввібрали в себе ідеї, погляди багатьох людей про належний та справедливий устрій, рівність, гуманне ставлення до людини, її потреб (загальноправові принципи). Інші ж принципи права були сформовані законодавчою діяльністю, породжені прагненням урегулювати суспільні відносини в сфері соціального забезпечення громадян, перевірені на здатність до реалізації існуючою практикою соціального забезпечення (галузеві принципи).

Науковці вважають, що головне призначення принципів права соціального забезпечення - регулювання суспільних відносин в сфері соціального забезпечення [1, с. 139; 8, с. 50], а також відображення найсуттєвіших ознак комплексу правових норм у сфері соціально забезпечувальних відносин [1, с. 128], відображення уявлення людей про ідеальне право і бажані правові норми, тобто втіленням їх інтересів у праві [2, с. 118].

Аналіз видів принципів права соціального забезпечення, які пропонуються різними науковцями, свідчить про схожі підходи щодо їх класифікації. Так, переважна більшість дослідників за сферою поширення дії принципів права виділяють загальноправові, міжгалузеві, галузеві, внутрішньогалузеві принципи права [1, с. 128; 2, с. 119; 4, с. 43]. При цьому, зазначається, що загальноправові принципи поширюють свою дію на всі галузі права, тобто на право в цілому. Міжгалузеві принципи виражають загальні риси двох чи більше галузей права, в той час як галузеві принципи визначають специфіку лише однієї галузі права - права соціального забезпечення. Внутрігалузеві принципи стосуються підгалузей та правових інститутів галузі права соціального забезпечення і містять їх найбільш важливі ідеї, засади, положення. Крім того, класифікацію принципів пропонується здійснювати й за іншими

критеріями, зокрема за формою нормативного вираження, за змістом або залежно від функціонального призначення принципів права соціального забезпечення, за їх правовим закріпленням тощо [2, с. 119-120].

На наш погляд, слід виділяти наступні загальноправові принципи: законності; демократизму; справедливості; гуманізму; рівності громадян; науковості, обґрунтованості в прийнятті рішень. До галузевих принципів права соціального забезпечення слід віднести принципи: загальності та доступності соціального забезпечення; своєчасності та повноти соціального забезпечення громадян; багатоманітності видів та форм соціального забезпечення громадян; диференціації підходу до видів, форм, обсягів соціального забезпечення різних соціально-демографічних груп населення залежно від ступеня їх економічної самостійності, працездатності, можливостей підвищення рівня матеріального добробуту; адресності соціального забезпечення громадян; соціального забезпечення громадян на рівні не нижче мінімальних соціальних стандартів, встановлених законодавством держави для відповідних соціально-демографічних груп населення; залучення до участі у соціальному забезпеченні населення працездатних громадян, а також підприємств, організацій, інших суб'єктів; повного державного забезпечення та утримання окремих найбільш вразливих соціальних груп населення; державних гарантій соціального забезпечення громадян та інші.

Література

1. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 615 с.
2. Сташків Б.І. Теорія прав соціального забезпечення: навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 405 с.
3. Гарасимів Т. Право соціального забезпечення України: Загальна частина. – Дрогобич: Видавн. фірма «Відродження», 2004. – 240 с.
4. Право соціального забезпечення: учебник / под ред. К.Н. Гусова. – М.: ПБОЮЛ Грачев С.М., 2001. — 328 с.
5. Колодій А.М. Принципи права України. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.
6. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні: підручник. – Х.: Одісей, 2001. – 384 с.
7. Синчук С.М., Бурак В.Я. Право соціального забезпечення України: навч. посіб. / за ред. С.М. Синчук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 318 с.
8. Бойко М.Д. Право соціального забезпечення України: навч. посіб.: - К.: Олан, 2004. – 312 с.